

LAG-Bornholm

Årsrapport – 2019

Til fremlæggelse ved generalforsamlingen
mandag d. 22. juni 2020

Resultat af LAG- og FLAG-indsatsen 2019

Urimelig lang sagsbehandling! Et kedeligt tema der mere end noget andet har stjålet overskrifterne omkring LAG-arbejdet i det forgangne år. Trods evig jagt på forenkling af regler og administrationskrav går det den stik modsatte vej. Alle LAG'er og FLAG'er i Danmark er ramt af denne uorden. Det har hidtil gået nogenlunde fint med sagsbehandlingerne, der vedrører ansøgning, indstilling og tilsagn. Svartider på anmodninger om budgetændringer og projektførlængelser har vi ikke oplevet nogen problemer med. MEN – udbetalingssagerne.... Ved årsskiftet nærmede sagsbehandlingstiden for udbetalingssager sig et helt år, hvilket må siges at være helt uacceptabelt. En stor del af LAG-projekter retter sig mod unge iværksættere, der må ud og låne pengene. Renten er p.t. lav – ja, men ikke nødvendigvis, hvis du står med en kassekredit som eneste mulighed. Her er renter på 10-15% ikke ualmindelige, hvis du overhovedet kan få lov til at låne.

Heldigvis oplever LAG-Bornholm stadig en optimisme og et gå-på-mod, der imponerer. I året har vi modtaget og behandlet 16 ansøgninger. 11 under LAG-Landdistrikts-ordningen og 5 under LAG-fiskeri-ordningen. Samlet var der 3 ansøgninger, der fik afslag, - primært grundet manglende relevans i forhold til LAG-Bornholms udviklingsstrategi. Et enkelt projekt blev trukket tilbage grundet mangel på medfinansiering. Projekterne deler sig bredt ud over LAG-Bornholms udviklingsstrategi. Fra flere mindre fødevareriværksættere som eksempelvis cider-produktion og produktions køkkenfællesskab til outdoor-relaterede projekter som det nye mautainbike-spor og den nye parkgolfbane nær Helligdommen. Vi så rammeprojekter med såvel ø-dækkende interesse, som f.eks. møde-kursusfaciliteter for unge frivillige tilknyttet Folkemødesekretariatet og fremme af genbrug og øget fokus på bæredygtighed ved Møbelfabrikken og blandt indbyggerne i Pedersker som mere enkeltstående projekter med et mere snævert fokus.

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne:
Europa investerer i landdistrikterne

Den Europæiske Union
Den Europæiske
Hav- og Fiskerifond

På det maritime område var det især havnerelaterede projekter, der var i fokus. Større og mindre projekter fra havnene vidner om en flot foretagsomhed og et stort medansvar for at få havnene fremtidssikret. Op imod 2/3 af øens 27 havne drives privat ved frivillig arbejdskraft og med et stort engagement. Der skal findes nye veje til at få økonomi og forretningen til at hænge sammen for mange af disse småhavne, der ikke længere har nævneværdige indtægter fra fiskeriet, nu hvor fiskeriet stort set er kollapsede. Turisme er én vej, der dog – hvis det er den eneste indtægt – må anses som økonomisk sårbar.

Om projekternes kvalitet

På linie med de foregående år kan vi kun gentage, at LAG-bestyrelsen generelt anser, at projekterne har en høj kvalitet, der underbygger LAG'ens udviklingsstrategi, og at rigtig mange af projekterne bidrager med såvel den ønskede jobskabelse, samt styrkelsen af såvel øens som befolkningens identitetsfølelse og den sociale sammenhængskraft. Spredningen af projekter vidner dels om et bredt kendskab til ordningerne og dels om en foretagsomhed og en medansvarfølelse, der er vigtig.

Den lange sagsbehandling i Erhvervsstyrelsen og den hermed forbundne betydelige likviditetsudfordring samt de meget skarpe administrative krav mærker vi i form af en øget reservation overfor det at søge LAG-midler. Stadig flere opgiver på forhånd, når de hører om gennemførte projekter, der har måttet vente op imod et år på at få udbetalt tilskud til et projekt, der for længst er afsluttet og afrapporteret.

I Erhvervsstyrelsens seneste udspil ønskes der fokus på projekter, der er "grønne og bæredygtige". Vi kan blot konstatere, at flertallet af de projekter, der er bevilliget tilskud til af LAG-Bornholm, vurderes at falde ind under denne særlige ordning.

LAG-Bornholm vurderer, at man kan være godt tilfreds med kvaliteten af de ansøgte projekter med miljø- og klimamæssige effekter. Ligeledes er bestyrelsen godt tilfreds med såvel de sociale som kulturelle effekter der er opnået specifikt indenfor de projekter, der bidrager til at øge den lokale livskvalitet.

Antallet af lokalt forankrede livskvalitetsprojekter er dog faldet markant i 2019, hvilket ikke er tilfredsstillende. Især ikke hvis det skyldes rygter om de administrative udfordringer, der er forbundet ved ansøgninger til LAG'en.

Specielt indenfor det FLAG-støttede område har det vist sig at være udfordrende at få en kritisk masse af projekter. Det kunne være en ide, at åbne op for støttemuligheder til projekter der i langt højere grad fokuserede på miljøet – og uden der var krav om at de var jobskabende her og nu. Fiskeriet er udfordret økonomisk og bæredygtighedsmæssigt men dertil kommer, at lokalsamfundene omkring de mange små tidligere fiskerihavne også er ved at miste en kultur, der bliver svær at bygge op igen.

Jobskabende Effekt

LAG-Bornholm har igennem 2019 fortsat linjen fra de foregående år med at fokusere på jobskabelse som hovedmålsætning – beviseligt ved at 2/3 af årets midler er tildelt jobskabende projekter, mens projekter, der har til formål at øge livskvaliteten samt styrke den lokale identitet, har stået for den sidste 1/3-del. Det er bestyrelsens klare opfattelse, at LAG'en gør en forskel – at de økonomiske bidrag har en stor betydning, og at det er lykkedes at skabe en positiv stemning omkring LAG-Bornholms indsats. En meget stor udfordring er dog den ekstremt lange sagsbehandlingstid, vi er udsat for i Erhvervsstyrelsen. Det gælder desværre nu ved såvel i ansøgningsfasen, ved mindre ændringer og ikke mindst i udbetalingsfasen. Af den grund må vi kæmpe for at bevare det positive image, som LAG-Bornholm ellers har fået bygget op.

Som tidligere årsrapporter har vist, ligger vi et godt stykke foran LAG'en egne målsætninger, hvad angår forventningerne til de jobskabende effekter. Samlet for indeværende LAG-periode er indstillet 50 projekter til tilskud under LAG-Land-ordningen. Af de 50 projekter udgør 33 såkaldte jobskabende projekter mens 17 henføres til projekter, der styrker livskvaliteten. I de afsluttede projekter er der samlet set investeret for ca. 14 mio. kr., hvortil de igangværende forventes at bidrage med yderligere ca. 6 mio. kr. Samlet forventes de hidtidige projekter således at lande en investering på ca. 20 mio. kr., hvoraf LAG-Bornholm har bidraget med knap 6 mio. kr. Som et resultat af de 33 job-skabende projekter er der etableret ca. 40 nye jobs, fremgår det af afrapporteringen.

Under LAG-Fisk-ordningen er der samlet indstillet 15 projekter. Sammenlagt forventes der investeret godt 9 mio. kr. i de 15 projekter, hvoraf en stor del stadig er igangværende. FLAG-bidraget er opgjort til ca. 3,7 mio. kr. og jobeffekten er opgjort til 14 nye jobs. Set i relation til udviklingsstrategien fra 2016 er den samlede investering noget lavere end estimeret, hvorimod jobeffekt er på niveau med, hvad der var forventet for hele FLAG-perioden. Med andre ord tyder det på, at investeringen pr. skabt job er noget lavere end forventet, hvilket må siges at være tilfredsstillende.

Selve LAG-Fisk-ordningen kom først i gang ét år senere end LAG-Land-ordningen, og omfatter alene jobskabende projekter. Havde LAG-Fisk-ordningen alene handlet om fiskeri, havde det set sort ud. Hovedparten af de bornholmske FLAG-projekter er maritime projekter, der søger nye veje for jobskabelse indenfor det maritime. Fiskerisituationen i Østersøen omkring Bornholm er katastrofal. Det marine økosystem er

nærmest brudt sammen grundet iltsvind, spredning af en ødelæggende parasit blandt torsk, en voldsomt voksende sælbestand (der er med til at sprede parasitterne) samt af tidligere tiders overfiskeri. Fiskernes kvoter er skåret helt i bund – suppleret med perioder, hvor der er udstedt totalt fiskestop. Desforuden er en meget stor del af de små kvoter opkøbt af større udenøse, kapitalstærke fiskere. De FLAG-støttede projekter på Bornholm har derfor måttet udfolde sig indenfor den maritime turisme, havneerhverv samt off-shore-området.

LAG-Bornholm drømmer om, at der i den kommende FLAG-ordning åbnes op for, at man i langt højere grad kan involvere sig i miljøprojekter omkring Østersøen. Det maritime miljøsam arbejde omkring Østersøen, kaldet HELCOM, fremlægger jævnligt rapporter der fortæller om et stort behov for aktion. WWF fremlagde i 2018 en evalueringsrapport, der blot kunne konstatere, at trods viden om hvor galt det står til, og trods tidligere års klare aftaler om aktion, så halter det på mange felter med at få rettet op på forholdene. Her ville en række FLAG-støttede tiltag kunne yde et positivt bidrag ud fra en botten-up-tilgang. Det vil dog kræve, at man afskaffer det kortsigtede krav om at alle projekter, der ønsker støtte, skal være jobskabende.

LAG-Bornholms strategi – indsatsområder og spørgsmål om innovation

Hvor innovativt LAG'en agerer kan til enhver tid diskuteres. Men trods LEADER-metodens snart mangeårige liv så virker det stadig innovativt på mange ansøgere, når de tvinges til at tænke eller forholde sig til flere af metodens grundelementer i såvel ansøgningsfasen som i mødet med rådgivningen. For der spørges altid ind til samarbejde og netværk, og der gives råd om alternative finansieringsformer mm. Karakteren af de projekter, LAG-Bornholm har modtaget igennem hele programperioden, indeholder på den baggrund mange gode innovative idéer.

De mest innovative projekter, fra året der er gået, må være de to "bæredygtighedsprojekter", henholdsvis det "bæredygtige samlingssted" i Pedersker hvor lokale på forsøgsbasis vil etablere et mix. af en kollektiv affaldssortering og en lokal byttecentral, og Møbelfabrikkens "eksperimentarium indenfor bæredygtighed og cirkulær økonomi". Det er endnu for tidligt at forudse, om de to projekter vil få succes, men nytænkt bliver der.

Et andet meget lovende og nytænkende projekt er indenfor FLAG'en hvor et familieforetagende kobler cafédrift sammen med maritim formidling. Projektet viser et rigtig godt eksempel på, hvordan man på Bornholm aktivt kan bidrage til "tilbageflytning" ved at understøtte den næste generations idérigdom, foretagsomhed og faglige forudsætninger.

Et andet særdeles interessant afledt projekt er en "Deli - mad ud af huset"-virksomhed, der er etableret ovenpå det FLAG-støttede "Udbygning af Svanevang". Projektholder har skabt rigtig gode rammer for udvikling af lokale fødevarer med særlig fokus på fisk. Det åbner for helt nye samarbejdsrelationer mellem et par af få lokale fiskere, der stadig lander fisk på Bornholm og denne fødevareraktivitet.

Regnskab

Sekretariatsdriften for LAG-Bornholm kom ud af regnskabsåret 2019 med et resultat, der viser et mindre-forbrug på 21.378 kr., hvoraf 6.250 kr. skyldes en regnskabsfejl fra 2017. Mindre-forbruget er hensat til delvis dækning af en budgetteret egenfinansiering på op til 25.000 kr. i forbindelse med projektet ØkoBornholm

Der var oprindeligt budgetteret med en omsætning på 655 t. kr., og den endte på 649 t. kr.. Resultatet svarede således ganske godt til budgettet. I 2019 har LAG-Bornholm endeligt afsluttet og afrapporteret projektet "Imarksætter." Projektet sluttede med et lille underskud på knap 5 t. kr., der er indregnet i resultatopgørelsen for 2019. Besparelsen i sekretariatsdriften kan især henregnes til en billigere husleje efter flytning af kontoret fra Nexø til Gudhjem.

Bestyrelse og sekretariatet

Bestyrelsen har i løbet af 2019 afholdt 5 bestyrelsesmøder. Der blev gennemført 3 ordinære ansøgningsrunder, samt en ekstraordinært ansøgningsrunde under FLAG'en.

Der er stadig en del flere ansøgninger under LAG-Land end under LAG-Fisk, hvilket ikke mindst skyldes, at der er større begrænsninger på, hvad der kan støttes under det maritime program. Af samme årsag har LAG/FLAG-Bornholm indsendt forslag til Erhvervsstyrelsen om, at der i den kommende programperiode, må arbejdes ud fra et bredere støttegrundlag - herunder især med henblik på at kunne støtte miljøgenoprettende projekter i Østersøen, der ikke nødvendigvis er jobskabende.

Bestyrelsesarbejdet er generelt præget af et godt fremmøde og en aktiv deltagelse i en konstruktiv og positiv ånd. Den demokratiske model for LAG-organisationen fungerer godt i hverdagen.

Overgang til ny programperiode

I takt med at vi nærmer os programperiodens udløb er der stadig mere fokus på den kommende programperiode samt ikke mindst, hvordan indeværende periode bliver

afsluttet, og hvornår og hvordan overgangen til den nye periode kommer til at forløbe. LAG-Bornholm er som bekendt en såkaldt integreret LAG-Land og LAG-Fisk, hvilket betyder, at vi administrerer tilskud fra såvel det europæiske landdistriktsprogram og det europæiske hav- og fiskeriprogram. På grundlag af Brexit og corona-pandemien trækker det ud i EU med at få godkendt det samlede budget for 2021-2027. Det har resulteret i, at Danmark har søgt EU om tilladelse til at forlænge den gamle ordning for LAG-Land i min. ét år. LAG-Fisk vil dog blive lukket ned planmæssigt ved udgangen af 2020. Erhvervsminister Simon Kollerup, der har ansvar for LAG-ordningerne, har været tidligt ude med at love LAG'erne, at de kan forvente et rådighedsbeløb i 2021 svarende til det de fik i 2020. Det er rigtig godt nyt for LAG-Bornholm, fordi vi derved kan se frem til en overgangsperiode, hvor sekretariatet for første gang siden LAG-ordningen startede i 90'erne kan forsætte sit arbejde med at behandle nye ansøgninger.

Bestyrelsens forventninger til 2020

Der var lagt op til at 2020 skulle være det sidste år med LAG-ordningen i denne omgang, og at al fokus skulle være på at forberede afslutning og nedlukning af LAG-Bornholm samtidig med, at vi forventeligt skulle bevæbne os med tålmodighed, hvad angår udspil om den nye programperiode. Nu er udmeldingen, at vi allerede i efteråret 2020 kan åbne op for endnu et år med LAG-Land-ansøgninger, mens FLAG-ordningen definitivt lukkes ned. Første halvår vil sandsynligvis byde på lidt ekstra hektisk ansøgningsaktivitet, mens 2. halvår i højere grad skal bruges på at samle op, især med henblik på at videregive de gode og dårlige erfaringer fra indeværende programperiode til den næste.

Medlemstallet er stigende og var ved årets udgang på ca. 120 medlemmer.

Formanden takker af

Som repræsentant for de bornholmske lokalsamfund kom Jørgen Hammer ind i LUIC midt i 90'erne og gled derfra over i den første LAG Bornholm i 1998. I forbindelse med kommunesammenlægningen i 2003 blev Jørgen valgt som ny formand og har siden løbende været genvalgt til posten. Men ved afslutningen af denne programperiode føler han, at det er tid til at træde et skridt tilbage og lade en ny formand føre LAG'en ind i den kommende programperiode.

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne:
Europa investerer i landdistrikterne

Den Europæiske Union
Den Europæiske
Hav- og Fiskerifond

Bestyrelsen for LAG-Bornholm pr. 31. december 2019

Navn	Socioøkonomisk Gruppe (borger/ NGO/ virksomhed-org./off. mynd/andet)
Karen-Margrethe Hansen Bager	NGO/DGI-Bornholm (Gr. 3)
Susanne Carlsen	Borger/sundhed (Gr. 1)
Peter Haag	NGO/Bornholms Miljø og Energicenter (Gr. 3)
Jørgen Hammer	NGO/Bornholmske Borgerforeningers Samvirke (Gr. 3)
Carsten Hæstrup	Udpeget af kommunalbestyrelsen (Gr. 4)
Christian Pripp	Vidensinstitution/Det Maritime (Gr. 1 og Gr. 5)
Peter Jensen	Virksomheds/Det Maritime (Gr. 2 og Gr. 5)
Bjarne Hartung Kirkegaard	Udpeget af kommunalbestyrelsen (Gr. 4)
Signe Koefoed	Kultur og landbrug/fødevarer (Gr. 3)
Simon Lund Koefoed	ACAB - Kunsthåndværkersammenslutning (Gr. 2)
Roar Schou	Fiskeriinteresser - Young Interprice/iværksætter (Gr. 1 og Gr. 5)
Lene Koefoed	Borger/kultur/events (Gr. 1)
Karsten Westh	Landbrug/fødevarer (Gr. 2)
Gugga Zakariasdottir	NGO/Arkitektforeningen (Gr. 1)
Suppleant Kirsten Juni	Borger/fundraiser (Gr. 1)
Suppleant Bente Johansen	Borger/dyrlæge (Gr. 1)
Observatør Emil Juul Pedersen	BAG-landet (primært unge exil-bornholmere)

LAG-koordinator/Sekretariat: Hans Jørgen Jensen – Cand Scient Kulturgeograf

Reglerne omkring sammensætning af LAG-bestyrelser siger at der skal være en jævn repræsentation af medlemmer fra flg. grupperinger:

Gruppe 1 (Gr. 1): Lokale borgere.

Gruppe 2 (Gr. 2): Lokale virksomheder, erhvervsorganisationer og fagforeninger.

Gruppe 3 (Gr. 3): Lokale natur-, miljø-, kultur-, borger- og fritidsforeninger.

Gruppe 4 (Gr. 4): Offentlige myndigheder, inklusiv de forlods udpegede medlemmer.

*) Gruppe 5 (Gr. 5): Repræsentanter for fiskeri-interesser.

Bemærk: Der sættes kryds i enten Gruppe 1, 2, 3 eller 4 samt i Gruppe 5, for personer, der repræsenterer fiskeri-interesser.

Godkendt årsberetning samt årsregnskab for LAG-Bornholm 2019

Pr. 22. juni 2020

Navn:	Underskrift
Karen-Margrethe Hansen Bager	_____
Susanne Carlsen	_____
Peter Haag	_____
Jørgen Hammer	_____
Carsten Hæstrup	_____
Christian Pripp	_____
Peter Jensen	_____
Bjarne Hartung Kirkegaard	_____
Signe Koefoed	_____
Simon Lund Koefoed	_____
Roar Schou	_____
Lene Koefoed	_____
Karsten Westh	_____
Gugga Zakariasdottir	_____

Resultatopgørelse for perioden 01.01. - 31.12.2019

Note

	Budget 2019	Resultat 2019	Resultat 2018
Indtægter:			
Tilsagn fra Landdistriktsprogram	kr. 254.737,00	kr. 254.737,00	194
Tilsagn fra Fiskeriprogram	kr. 201.974,00	kr. 201.973,99	262
Tilskud fra Bornholms Regionskommune	kr. 205.000,00	kr. 212.271,00	209
		-	
Indtægter i alt	kr. 661.711,00	kr. 668.981,99	665
Udgifter:			
Lønninger			
1 Lønninger - sekretariat (Konsulent)	kr. 515.000,00	kr. 526.726,29	519
Ferieforpligtelse-konsulent(2016-2019)		3.772,07	
Lønninger - regnskab m.v.	kr. 30.000,00	kr. 24.922,31	29
Konsulenthjælp/projektaktivitet	kr. 10.000,00		
Lønninger i alt	kr. 555.000,00	kr. 555.420,67	548
Informationsvirksomhed			
Informationsvirksomhed/annoncer	kr. 15.000,00	kr. 14.316,25	9
Øvrig administration			
Rejser, møder og bestyrelsesomkostninger	kr. 40.000,00	kr. 47.413,06	57
Kontorhold	kr. 25.000,00	kr. 12.567,12	14
Husleje, fællesudgifter	kr. 20.000,00	kr. 19.600,60	19
Revision		kr. 11	11
Øvrig administration i alt	kr. 85.000,00	kr. 79.580,78	101
Udgifter i alt	655.000,00	649.317,70	658
Årets resultat før projekter og ekstraordinære poster		19.664,29	
Afsluttede projekter			
2 Underskud Imarksætter		-4.878,05	
2 Underskud fra 2016 - LAG-Fisk etableringsfase - ej medtaget tidligere		-33,00	
2 LAG slutudbetaling 2015 - mindreforbrug		675,00	
2 Revision medtaget 2 gange (2015 og 2016)		6.250,00	
2 Korrektion tilsagn Fiskeriprogram 2018		-300,00	
3 Årets resultat	kr. 6.711,00	21.378,24	6
Igangværende projekter			
Økofond		14.201,50	

Noter:

- LAG-kordinator er efter aftale ansat med en timenorm på 34 timer pr. uge
- En nøje gennemgang af tidligere års regnskab har vist et behov for en række små-korrektioner. Gennemgangen er foretaget af en uvildig BRK-medarbejder fra regnskabsafdelingen.
- Årets resultat foreslås anvendt til dækning af egenfinansiering i forbindelse med det igangværende projekt Økofond Bornholm.

Balance 31. december 2019

Aktiver

Note:

Omsætningsaktiver

Tilgodehavender:

Tilskud fra Landdistriktsprogrammet 2017	-31.252,63	
Igangværende projekter		
Økofond	14.201,50	
Afsluttede projekter, udlæg m.m.	<u>3.172,61</u>	
		-13.878,52

Depositum 0,00

tilgodehavender i alt: -13.878,52

Likvide aktiver:

Indestående bank - Nem-konto 8.740,41

Aktiver i alt -5.138,11

Passiver

Skyldige omkostninger

Hensættelser

Feriepengeforpligtelse 62.062,94

Opsparing til 2021:

1 Landdistriktsprogrammet	65.721,99	
2 Fiskeriudviklingsprogrammet	<u>-59.676,94</u>	6.045,05

Egen kapital

Egenkapital primo	34.894,45	
Overskud 2019	<u>21.378,24</u>	
Egenkapital ultimo		56.272,69

Mellemregning med Bornholms Regionskommune -129.518,79

Passiver i alt -5.138,11

Noter vedr. oversigt over "opsparede administrationsmidler".

Erhvervsstyrelsen har endnu ikke godkendt 2018-regnskabet. (Grundet mandskabsmangel)

Derfor er opgørelsen over "opsparede adm.-midler" betinget af at 2018-regnskabet godkendes.

1 "Opsparede adm.-midler vedr. LAG-Land pr. 31. dec. 2019:	96.974,91
2 "Opsparede adm.-midler vedr. LAG-Fisk pr. 31. dec. 2019:	96.726,55

De i regnskabet noterede "Opsparing til 2021" er udtryk for årets forskydeninger mellem BRK og ERST grundet a-conto udbetalinger.

De "opsparende midler" vil kunne anvendes i overgangsåret 2021 til brug for adm. bistand i forbindelse med afslutning af projekter i 2021, samt til generel opsamling på prioden.

Revisorpåtegning

Jeg har udført revisionen i overensstemmelse med god regnskabsskik.

Jeg har tilrettelagt revisionen, så der er en høj grad af sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

Jeg har undersøgt, at reglerne for aflæggelse af regnskab for den lokale aktionsgruppe er overholdt.

Min gennemgang af regnskabet omfatter stikprøvevis gennemgang af bilag og anden information, der indgår i regnskabet. Revisionen omfatter desuden stillingtagen til den valgte regnskabspraksis og til de væsentlige skøn, som ledelsen har udøvet, samt vurdering af den samlede præsentation af driftsregnskabet.

Det er min opfattelse, at den udførte revision giver et tilstrækkeligt grundlag for min konklusion.

Ingen forbehold

Konklusion

Det er min opfattelse, at regnskabet giver et retvisende billede og er udarbejdet i overensstemmelse med lovgivningens krav til drift af den lokale aktionsgruppe."

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Bornholm d.

Andreas Ipsen